

J.M. van Poelgeest, *Kredietverstrekking aan consumenten* (Recht en Praktijk Financieel Recht, deel FR8), Deventer: Kluwer 2012

Dit boek verschijnt op het juiste moment: in 2011 werd de Richtlijn consumentenkrediet nr. 2008/48/EG geïmplementeerd (onder meer in het BW) en nu al is er een boek dat alles op een rij zet. Hoofdstuk 1 inventariseert de verschillende vormen van krediet, waarna in hoofdstuk 2 het krediet vanuit het oogpunt van aanbieders wordt behandeld. De materie wordt niet behandeld per kredietvorm, zodat er wel het een en ander over bijvoorbeeld hypothecair krediet is te vinden in het boek, maar niet op één plaats. De nadruk ligt op consumptief krediet – althans op niet-hypothecair krediet. Daarbij komen vergunningsvereisten en gedragsregels aan de orde uit onder meer Wft, BW, WCK en Colportagewet. Hoofdstuk 3 betreft de positie van bemiddelaars en adviseurs. Hoofdstuk 4 ten slotte behandelt de publiekrechtelijke handhaving. Financieel consumentenrecht is stiefmoederlijk beedeeld in de literatuur, dus dit boek is een belangrijke, praktijkgerichte aanwinst.

Fred de Jong, *Marktfalen bij Tussenpersonen: Onderzoek naar Marktfalen in de Intermediaire Bedrijfstak voor Financiële Dienstverlening*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2010

Hoewel de aanbevelingen van dit boek inmiddels al gemeengoed zijn geworden, is lezing toch aan te bevelen. De Jong analyseert de markt van het intermediair in de financiële dienstverlening (dus: assurantietussenpersonen en hypotheekadviseurs) en beveelt aan het provisiemodel ingrijpend te veranderen. Voor complexe producten dient een provisieverbod te worden ingevoerd en dient de consument de tussenpersoon zelf te betalen.

De markt voor tussenpersonen is sinds 2000 ingrijpend veranderd: de vraag naar de diensten van tussenpersonen in de schadeverzekeringsmarkt blijft krimpen omdat directe verkoop via internet blijft groeien, terwijl inmiddels de vraag naar diensten van tussenpersonen bij hypotheek en levensproducten dramatisch is afgenomen omdat de vraag naar die producten zélf drastisch is afgenomen (na 2007). Het intermediair is dus aan het transformeren.

De analyse van De Jong is een toegepaste economische analyse. De onderzoeksvragen zijn of er sprake is van marktfalen in de markt voor financieel advies, of het intermediair een noodzakelijke rol vervult in het beperken van marktfalen in de markt van financiële producten, welke rol dit kan zijn en ten slotte of intermediairs de oplossing of juist het probleem zijn. De analyse begint met de vaststelling dat het intermediair ‘informatiemakelaars’ zijn in de markt voor financiële producten en dus voor consumenten een nuttige functie vervullen. In die markt is vanwege informatie-asymmetrie sprake van inherent marktfalen: financiële producten zijn veelal ver-

trouwensgoederen en de kwaliteit is dus niet of nauwelijks vast te stellen voor de leek, terwijl leereffecten door de infrequente individuele aankoop minimaal zijn. Echter, de relatie tussen aanbieders en tussenpersonen en de bijbehorende provisiebeloning veroorzaken marktfalen: hun provisieafspraken veroorzaken negatieve externaliteiten voor consumenten in de vorm van advisering die door provisie gedreven wordt en niet door klantbelang. Met name bij complexe producten en hypotheek speelt dit agencyprobleem, dat vergroot wordt door suboptimale belangstelling van de consument in het product en het feit dat hij denkt 'gratis advies' te krijgen. De Jong laat mooi zien dat overheidsregulering een deel van de oorzaak was: tot 2002 was provisie de enige toegestane beloningsvorm en bovendien bestond er tot 2000 een begunstigingsverbod (verbod van retourprovisie door tussenpersoon aan consument). De Jong betoogt dat het intermediair een nuttige functie vervult en marktfalen van de productmarkt helpt tegengaan, maar dat wel verbeteringen nodig zijn op beloningstransparantie, onafhankelijkheid, organisatiegraad en beloningsstructuur. De Jong concludeert dat bij complexe producten een provisieverbod ingevoerd moet worden. Zoals bekend is per 1 januari 2013 een breed provisieverbod ingevoerd dat complexe financiële producten, hypothecaire kredieten, arbeidsongeschiktheids-, overlijdensrisico- en uitvaartverzekeringen omvat.¹

M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes (red.), *Knelpunten in het verzekeringsrecht* (NTHR-reeks, deel 16), Zutphen: Uitgeverij Paris 2012

Deze congresbundel brengt zes, tamelijk diverse bijdragen bijeen van het derde ACIS-'Knelpunten'-symposium. Hendrikse vangt aan met een bijdrage over de verjaring van vorderingen uit verzekeringsovereenkomst. De Jong schrijft over de zorgplicht van de assurantietussenpersoon. Gerdes inventariseert knelpunten bij beleggingsverzekeringen, Leerink bij de te late premiebetaling. Na een vijfde bijdrage die niet relevant is voor het consumentenrecht, eindigen Hendrikse en Rinkes met een uitvoerige bijdrage over elektronisch verzekeren. Met name de bijdrage van Gerdes is relevant, omdat er nog maar weinig geschreven is over de rechtspraak – en hoe die zich langzaam ontwikkelt – op het punt van tekortschieten van verzekeraars bij het op de markt zetten van beleggingsverzekeringen.

M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes (red.), *Naar een (doorlopende) generieke zorgplicht voor verzekeraars en verzekeringstussenpersonen?* (ACIS-reeks, deel 10), Zutphen: Uitgeverij Paris 2012

Hoewel Hendrikse en Rinkes de redactie van dit boek voeren, is het Cees de Jong geweest die de sprekers bijeenbracht voor een symposium over de voorgenomen generieke zorgplicht voor financiële dienstverleners. Het resultaat is een thematisch sterke bundel, waar De Jong in hoofdstuk 1 bovendien een samenvattende analyse aan toevoegt.

De problematiek van de generieke zorgplicht toont de voortdurende spanning tussen de AFM, die al lang niet meer uitvoerder van de Haagse wetgever is maar zichzelf ook regelgevende en daarmee sturende bevoegdheden toedicht, en de financiële industrie die graag het beeld schetst dat zij klappen blijft incasseren terwijl zij al gestrekt op het canvas ligt.

Het gaat in dit boek, kort gezegd, om de vraag of in het kader van 'Klantbelang Centraal'¹ in de Wft een generieke zorgplicht moet worden opgenomen, opdat de AFM kan optreden in gevallen waarin wel sprake is van onzorgvuldig handelen van ondertoezichtgestelden maar een duidelijke wettelijke grondslag voor interventie ontbreekt. Hier spelen uiteraard vragen van effectiviteit, rechtszekerheid en rechtsbescherming tegen overheidsoptreden. Voorstanders zullen benadrukken dat een generieke zorgplichtbepaling snel en effectief optreden van de toezichthouder kan ondersteunen en dat dienstverleners het optreden van de AFM altijd door de bestuursrechter kan laten toetsen aan algemene beginselen van behoorlijk bestuur, aan fundamentele beginselen en aan de nadere uitwerking in beleidsregels van de AFM.² Tegenstanders zullen benadrukken dat de AFM al zeer vergaande bevoegdheden heeft op grond van zeer ruim geformuleerde normstelling, dat er al genoeg zorgplichten in het privaatrecht bestaan, dat rechtszekerheid in het geding komt, dat onzekerheid tot overmatige voorzichtigheid van dienstverleners zal leiden en dus een rem op productinnovatie zal zetten, en dat vage normen moeilijk handhaafbaar zijn in het licht van het legaliteitsbeginsel ('nulla poena', 'lex certa', art. 7 EVRM etc.).³ Overigens valt er voor bedrijven altijd wel iets te klagen: bij overtreding van een vage norm luidt de klacht dat de invulling ervan niet op voorhand duidelijk was. Als vervolgens ingezet wordt op concretisering van normen, luidt de klacht dat er te veel regeldruk voor het bedrijfsleven bestaat.

De inhoud van het boek is als volgt. Na de inleiding van De Jong volgt in hoofdstuk 2 (Van Hattum) een overzicht van argumenten voor en tegen de invoering van een generieke zorgplicht. In hoofdstuk 3 (Tjong Tjin Tai) wordt onder meer betoogd dat bestuursrechtelijke zorgplichten voornamelijk in evidente gevallen gebruikt moeten worden als vangnet en dat privaatrechtelijke zorgplichten voor het overige superieur zijn (p. 45-46). In hoofdstuk

1. Art. 4:25c Wft jo. art. 86c Besluit Gedragtoezicht financiële ondernemingen Wft.

1. Zie over het concept 'Klantbelang Centraal' nader E.M. Dieben & F.M.A. 't Hart (red.), *Klantbelang Centraal*, Amsterdam: NIBE-SVV 2012.

2. Bovendien bestaan er al heel algemene zorgplichten, zoals die uit de MiFID; zie bijv. art. 4:90, 4:59b Wft.

3. Zie over e.e.a. ook C.M.D.S. Pavillon, *Open normen in het Europees consumentenrecht. De oneerlijkheidsnorm in vergelijkend perspectief* (diss. Groningen), Deventer: Kluwer 2011 en dezelfde, 'Legaliteit en evenredigheid van de sancties op de schending van de open normen uit de Wet oneerlijke handelspraktijken', *TvC* 2013-2, p. 63.

4 analyseert Fred de Jong het verband van de generieke zorgplicht met de toenemende druk op het intermediair en de bedreiging van het provisiemodel. In hoofdstuk 5 betoogt Van Raaij dat een doorlopende zorgplicht niet per se een bedreiging hoeft te zijn, maar juist kan leiden tot een nieuwe vorm van duurrelatie tussen consument en verzekeraar of tussenpersoon. Die stelling komt overeen met het betoog van De Jong. In hoofdstuk 6 behandelt Cherednychenko onder meer het recente voorstel *Insurance Mediation II* (IMD II) van de Europese Commissie. Dat IMD II verplicht direct writers en intermediairs bijvoorbeeld tot specifieke zorg bij de verkoop van beleggingsverzekeringen. In het laatste hoofdstuk 7 betoogt Franken dat een generieke zorgplicht geen goed idee is. Franken sluit zich aan bij het idee van de oorspronkelijke Wet handhaving consumentenbescherming (Whc), te weten dat 'vage normen' via het privaatrecht gehandhaafd moeten worden en 'duidelijke regels' via het bestuursrecht gesanctioneerd moeten worden. Een generieke zorgplicht bedreigt de rechtszekerheid, zeker als zonder specifieke wetsbepalingen bijzondere zorgplichten in incidentele gevallen worden gehandhaafd via het bestuursrecht, aldus Franken. Bovendien is een generieke zorgplicht onnodig want die kan al via het privaatrecht worden gehandhaafd. Franken refereert in dit verband graag aan het duale stelsel van de Whc. Wat hij kennelijk over het hoofd ziet (p. 117) is dat het oorspronkelijke duale model van de Whc in 2008 goeddeels achterhaald is geraakt met de invoering van de Wet OHP. De generieke zorgplicht van de Wet OHP – als je dat zo mag noemen – wordt immers gehandhaafd via bestuurlijke boete en last onder dwangsom. Bij de voorgenenomen fusie van CA en NMA zal het duale stelsel bovendien vermoedelijk sneuvelen omdat in de ogen van beleidsmakers en uitvoerders de gangbare privaatrechtelijke sancties niet tot effectieve handhaving leiden.⁴

Mijn oordeel over dit boekje is positief; ik vond het interessant om te lezen hoe men in de financiële dienstverlening worstelt met een probleem dat op tal van plekken in reguleringsland speelt. Dat maakt overigens ook dat ik me afvraag of deze discussie over zorgplichten niet beter geïnformeerd zou kunnen worden als de auteurs zich ook eens buiten het financiële recht hadden begeven. Speelt bijvoorbeeld niet een vergelijkbare problematiek in bijvoorbeeld het milieurecht en het (bestuursrechtelijke) discours over gereguleerde markten? En is de Wet OHP (die ook door de AFM wordt gehandhaafd) niet ook eigenlijk een voorbeeld van een generieke zorgplicht van het type waar nu over gesproken wordt? Zou een regulerings-theoretisch kader niet ook zinvolle aanvulling zijn geweest?⁵ Wellicht kan De Jong nogmaals een mooi auteursteam bijeenbrengen om die bredere vragen te onderzoeken.

Sjef van Erp, Arthur Salomons & Bram Akker-mans (red.), *The Future of European Property Law*, München: Sellier 2012

Dit boek is goeddeels irrelevant voor de bestudering van het consumentenrecht, met uitzondering van een drietal hoofdstukken. De hoofdstukken 'The Eurohypotheek' van Stöcker, 'The need for the integration of the mortgage market in Europe' van Nasarre-Aznar en 'The European Real Estate Market – Transparency, Security and Certainty through registration by EuroTitle' van Ploeger en Van Loenen geven een overzicht van de discussie in Europese kringen over de introductie van een 'Eurohypotheek'. Hoewel primair het vrij verkeer van krediet op het EU-netvlies staat, kan die discussie – als die ooit tot regelgeving komt – relevantie krijgen voor goederenrechtelijke zekerheid voor consumentenkrediet. Een Eurohypotheek kan immers drempels voor grensoverschrijdende kredietverlening verlagen en de obstakels voor eenvormige hypotheekprocedures wegnemen.

Stefaan Voet, *Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering* (diss. Gent), Antwerpen: Intersentia 2012

Dit doctoraatswerk betoogt dat België een wettelijke regeling nodig heeft om massaschadegevallen op effectieve wijze af te wikkelen. De auteur inventariseert eerst de huidige stand van het Belgische recht, wijst vervolgens op de toenemende druk om een regeling te ontwerpen voor massaschadegevallen en gaat daarna aan de slag met het identificeren van de bouwstenen van een mogelijke regeling. Daarbij komen naast rechtsvergelijking ook aan de orde: de rol van verenigingen en de overheid als groepsvertegenwoordiger, mogelijke ontvankelijkheidsvereisten, de samenstelling van de vertegenwoordigde groep, en de rol van de rechter als procesbeheerder. In het laatste deel vat de auteur samen welke bouwstenen nodig zijn – hij hakt flink wat knopen door, zoals ten aanzien van de opt-in- vs. opt-outdiscussie (Voet kiest voor opt-out en ziet geen problemen met art. 6 EVRM). Dit boek is toegankelijk en verrassend bondig geschreven voor een zo gecompliceerd onderwerp.

Elke Swaenepoel, *Toetsing van het contractuele evenwicht* (diss. Leuven), Antwerpen: Intersentia 2011

Dit boek is de handelseditie van het proefschrift waarop Swaenepoel promoveerde aan de K.U. Leuven. De centrale vraag die de auteur onderzoekt, is of de rechter toereikende instrumenten ter beschikking staan om contractueel onevenwicht tussen prijs en prestatie te redresseren. Hoewel de titel mogelijk de indruk wekt dat het proefschrift op (rechterlijke) toetsing van evenwicht in het contractenrecht in het algemeen ziet, is het toch van

4. Zie bijv. Brief van Minister EL&I d.d. 28 oktober 2011, *Kamerstukken II* 2011/12, 33 070, nr. 1 (naar aanleiding van het rapport van Kwink Groep, Erasmus Universiteit Rotterdam en TU Delft, *Evaluatie Consumentenautoriteit op grond van de Whc*, juli 2011).

5. De onderzoekslijnen van bijv. A. Ogus, *Regulation: Legal Form and Economic Theory*, Oxford: OUP 1994, en J. Braithwaite, *Responsive Regulation – Transcending the Deregulation Debate*, Oxford: OUP 1992, zouden in dit debat echt toegevoegde waarde kunnen hebben. Het is met name de bijdrage van De Jong die wel teruggrijpt op dergelijke inzichten.

groot belang voor het consumentenrecht: als er ergens disbalans dreigt, dan is het in contracten waar consumenten bij betrokken zijn. De auteur contrasteert in deze diepgaande rechtsvergelijkende studie juist ook het gewone contractenrecht van nationale oorsprong en het consumentencontractenrecht van Europese komaf. Zij analyseert de ontwikkeling van het 20e eeuwse contractenrecht in de bestudeerde landen als een waarbij de pijler van de contractvrijheid aangevuld is geraakt met een tweede pijler, die van bescherming van de zwakkere partij. Toetsing van het evenwicht tussen de prestaties van partijen is mogelijk wel min of meer onderdeel van het gewone contractenrecht, maar het Europese consumentenrecht lijkt zich niet te willen branden aan een dergelijke toetsing (door de rechter).

De studie van Swaenepoel heeft een sterke rechtsvergelijkende component, waarbij traploos geschakeld wordt tussen *laesio enormis*, misbruik van omstandigheden (art. 3:44 BW) en het generieke woekerverbod in het Duitse § 138 BGB. De schrijfster legt de verschillende fundamenteen voor rechterlijke toetsing bloot, zoals het oorzaakvereiste en precontractuele *culpa in contrahendo*. Ook de beoordeling van exoneraties – contractuele bepalingen die bij uitstek een bedreiging kunnen vormen voor het contractuele evenwicht – wordt in de studie betrokken. Heel kort gezegd is de eerste these van het boek dat gekwalificeerde benadeling – vergelijkbaar met het wilsgebrek van misbruik van omstandigheden in ons art. 3:44 BW – tot aanpassing van de overeenkomst (in de zin van herstel van het evenwicht) aanleiding zou moeten geven. De rechtsgrond van aansprakelijkheid uit *culpa in contrahendo* is in dat verband het meest geschikt als fundament, aldus Swaenepoel. De tweede these is dat de rechtvaardiging voor de onmogelijkheid van toetsing van kernbedingen gelegen is in de rechtseconomische overweging dat prijs en voorwerp juist ‘focal points for competition’ zijn. Dat betekent zoveel dat de markt op dat vlak haar werk wel zal doen en dat toetsing van kernbedingen om die reden niet gerechtvaardigd is, in tegenstelling tot andere algemene voorwaarden. De laatste stelling die de auteur betreft, is dat het recht tegemoet moet komen aan de zware bewijslast die op de consument rust ten aanzien van de gekwalificeerde benadeling. Zij ziet daartoe mogelijkheden in de combinatie met de regeling van de oneerlijke handelspraktijken. Ook vraagt zij zich voorzichtig af of de rechter ambtshalve tot toetsing van het contractueel evenwicht zou moeten overgaan.

Ik ben erg enthousiast over dit boek. Het is weliswaar ruim 800 pagina’s dik, maar ik had toch niet het gevoel dat er een pagina te veel in staat. Bovendien laat het boek een indrukwekkende academische breedte zien – Swaenepoel stapt moeiteloos over van rechtshistorie, rechtsvergelijking naar rechtseconomie en dan weer naar positiefrechtelijke analyse – en een gepaste ordeningszin.

Als ik promotor van betrokkene was, zou ik ronduit trots zijn (*fier*, zou men aldaar zeggen).

De wet marktpraktijken en consumentenbescherming toegepast (Jura Falconis Libri 16), Antwerpen: Intersentia 2012

De Wet marktpraktijken en consumentenbescherming (WMPC 2010) biedt voor het Belgische recht het raamwerk voor bestrijding van oneerlijke handelspraktijken. De wet werd na de zaak *VTB-VAB*¹ ingevoerd en verving de WHPC 1991. De WMPC 2010 heeft zowel betrekking op B2C-praktijken als op eerlijke concurrentie tussen ondernemers. Zo zijn recent ook vorderingen tot staking van inbreuk op IE-rechten onder het werkingsbereik van de wet gebracht. Met dit boekje wordt verslag gedaan van de eerste ervaringen met de nieuwe wet.² Zo is er aandacht voor mogelijke incompatibiliteit van bepaalde Belgische wettelijke verkoopbeperkingen met het maximumharmonisatiekarakter van de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken. Uit de bijdrage van Wytinck, die in het teken staat van marktinformatie zoals door vergelijkende reclame, prijspromoties, uitverkoop en solden, wordt duidelijk dat de Belgische regels op dit punt veel minder geliberaliseerd zijn dan in Nederland. Het vermoeden bestaat dat een aanzienlijk aantal bepalingen in de WMPC nog steeds op gespannen voet staan met de Richtlijn OHP.³

Terryn behandelt de implicaties van Richtlijn 2011/83/EU (Consumentenrechten) voor met name de regels inzake verkoop op afstand en verkoop buiten verkooppunten. De bijdrage van Janssens en De Meyer gaat nader in op de regels die de WMPC stelt inzake vorderingen tot staking van inbreuk op IE-rechten. De laatste bijdrage is van de hand van Mertens, die ingaat op de regeling van onrechtmatige mededinging in de WMPC. Zoals bekend heeft Nederland geen bijzondere wettelijke regeling buiten het ‘gewone’ onrechtmatigedaadsrecht voor dergelijke B2B-praktijken, maar veel landen – waaronder dus België – wel. Mertens laat echter zien dat de rol van art. 95 WMPC (‘Verboden is elke met de eerlijke marktpraktijken strijdige daad waardoor een onderneming de beroepsbelangen van een of meer andere ondernemingen schaadt of kan schaden’) vooral moet worden gezien in samenhang met andere civielrechtelijke en mededingingsrechtelijke bepalingen.

Het boekje wordt voorafgegaan door een introductie van Stuyck, die de verschillende bijdragen bij de lezer inleidt.

1. HvJ EG 23 april 2009, gevoegde zaken nr. C-261/07 en C-299/07 (*VTB-VAB/Total en Galatea/Sanoma Magazines Belgium*), *Jur.* 2009, p. I-2949, *NJ* 2009, 373. Zie de bespreking in dit blad door E. Terryn, *TvC* 2009-5, p. 169.
2. Zie in dit blad ook P.G.F.A. Geerts e.a., *Oneerlijke handelspraktijken in het Belgisch recht: een bijzondere sanctie en een onderzoek naar de praktijkervaringen*, *TvC* 2012-3, p. 98 e.v.
3. Intussen gaf HvJ EU 15 december 2011, nr. C-126/11 (*Inno/Unizo*; overtreding verbod aankondiging kortingen in ‘sperperiode’), aan dat het aan de nationale rechter is om te beoordelen of het betreffende aankondigingsverbod strekt tot bescherming van concurrenten of van consumenten. Alleen in het laatste geval strijdt het algemeen verbod met de (limitatieve zwarte lijst van de) Richtlijn OHP. Het Belgische Hof van Cassatie besliste vervolgens op 2 november 2012 in essentie dat het aankondigingsverbod uit de ‘oude’ WHPC (mede) consumentenbescherming ten doel heeft. Dit zou wel eens het einde van het sperperiodeverbod kunnen inluiden.

J. Schraeyen (red.), *Algemene voorwaarden, Brussel/Gent: De Boeck 2012*

Dit is een handboek voor de Belgische juridische praktijk bij het opstellen en beoordelen van algemene voorwaarden. Het is een breed opgezet boek, waarin onder meer allereerst algemene onderwerpen worden behandeld zoals toepasselijkheid ('tegenstelbaarheid'), battle of forms, eenzijdige wijziging en het wettelijk beoordelingskader. Vervolgens komen veelvoorkomende clausules aan de orde, zoals met betrekking tot bestelling, levering, risico-overgang, prijs en betaling, vrijwaring, garanties en exonaties, opzegging, ontbinding, overmacht. Ook is een hoofdstuk gewijd aan toepasselijk recht en bevoegde rechter. In het boek is veel rechtspraak verwerkt, maar er worden ook tal van modelclausules besproken. Een waardevol handboek, ook voor de rechtsvergelijkende studie van het consumentenrecht.

V. Colaert, *De rechtsverhouding financiële dienstverlener-belegger* (diss. Leuven), Brugge: Die Keure 2011

Colaert verdedigde in 2010 te Leuven het manuscript dat vervolgens gepubliceerd werd onder de bovenstaande titel. Het boek brengt de verhouding tussen verschillende lagen van regelgeving in kaart die van toepassing zijn op de rechtsverhouding tussen particuliere belegger en financiële dienstverlener. Daartoe schetst de auteur de ontwikkelingen in gemeen burgerlijk recht, beursgewoontes, tuchtregels, consumentenrecht, financieelrechtelijke regels en gedragsnormen voor financiële dienstverleners. Deel I geeft een rechtshistorische analyse, een positieve analyse van het geldende Belgische recht (waaronder uiteraard het Europese MiFID-raamwerk), en een theoretische analyse. Daarbij is ruim aandacht voor de theoretische fundamenten van burgerlijk recht, consumentenrecht en marktordening in het effectenrecht. De schrijfster geeft daarbij blijk van een degelijk inzicht in de theoretische aspecten van het onderwerp. Deel II van het boek betreft de problematische verhouding tussen al die verschillende rechtsbronnen. Bijzonder ingewikkeld is uiteraard de meerlagige structuur van Europese en nationale afkomst, en van formele wetgeving tot zelfregulering. Deel III ten slotte onderzoekt de IPR-aspecten van de rechtsverhouding tussen financiële dienstverlener en belegger. Deel IV besluit met een samenvatting van de bevindingen. Het boek kan als handboek dienen dat bijdraagt aan een beter begrip van de meerlagige structuur van de rechtsverhouding tussen dienstverlener en belegger.

H. Keulers et al., *Verzekeringen en marktpraktijken*, Mechelen: Kluwer 2011

Dit Belgische praktijkboekje, geschreven door een team van Brusselse advocaten, introduceert de Wet marktpraktijken en consumentenbescherming (WMPC 2010) en geeft een overzicht van de regels waaraan verzekeringsbedrijven zich hebben te houden in werving en handelsprak-

tijken. Het eerste deel betreft verzekeringen en reclame, en daarbij wordt naast het wettelijke regime ook aandacht besteed aan gedragscodes in de verzekeringsbranche. Het tweede deel gaat nader in op geoorloofde en verboden algemene voorwaarden in verzekeringsovereenkomsten met consumenten. Het derde deel betreft de bijzondere regels voor verzekeringsovereenkomsten op afstand. Het vierde deel gaat dieper in op een aantal bijzondere aspecten zoals het Belgische verbod op koppelverkoop. Hoewel dat verbod door het HvJ EG in de zaak *VTB-VAB/Total* onverenigbaar werd geoordeeld met het maximumharmonisatiekarakter van de Richtlijn OHP, geldt die beperking niet voor financiële diensten.¹ In België bestaat zodoende bijvoorbeeld een verbod om een gezamenlijk aanbod te doen van hypothecair krediet en een bij een bepaalde verzekeraar af te sluiten verzekeringsovereenkomst (bijv. een opstalverzekering of betalingsbescherming).

Het boekje biedt vooral een eerste overzicht voor de verzekeringsrechtelijk geïntereerde lezer die niet in het onderwerp is ingevoerd.

A. Tallon, *De wet op de marktpraktijken – procedures en sancties* (Bibliotheek Handelsrecht Larcier – Mededinging, Handelspraktijken en Intellectuele Rechten, deel 10), Brussel: Larcier 2012

Dit boek geeft in ongeveer 190 bladzijdes een overzicht van de verschillende processuele aspecten van de Wet marktpraktijken en consumentenbescherming (WMPC 2010). Het eerste deel betreft de vordering tot staking, het tweede deel de strafrechtelijke sancties, het derde deel de burgerlijkrechtelijke sancties, het vierde deel de waarschuwingsprocedure en het vijfde deel de opsporing en vaststelling van inbreuken van overheidswege. Het boek bevat verschillende overzichtstabellen, zoals een transponeringstabel WHPC/WMPC en een overzicht van de verschillende stakingsvorderingen en hun werkingbereik. Voor de rechtsvergelijkende studie van handhaving in het consumentenrecht is dit boek interessant, nu het de nadruk laat zien die in het Belgische systeem ligt op controle door departements-ambtenaren en op de rechterlijke procedure waarbij staking van de inbreuk centraal staat, door strafrechtelijke sanctionering ondersteund. Voor de vergelijkende studie met bijvoorbeeld de Nederlandse bestuursrechtelijke aanpak in de Whc is het boek daarom zeer nuttig.

Prof. mr. W.H. van Boom

1. Art. 3 lid 9 Richtlijn 2005/29/EG (Richtlijn oneerlijke handelspraktijken).